

# ORTNAMNSSÄLLSKAPETS I UPPSALA ÅRSSKRIFT

2013

---

REDIGERAD AV MATS WAHLBERG  
OCH STAFFAN NYSTRÖM

*With English summaries*

ORTNAMNSSÄLLSKAPET I UPPSALA



# Alternativa och inofficiella ortnamn i Uppsala

– tre smärre studier

*Av Marcus Axelsson, Karin Hagren Idevall, Mikael Kalm,  
Staffan Nyström, Alexandra Petrulevich och Anna Sahlée*

## Inledning

Inom ramen för forskarutbildningen i nordiska språk vid Uppsala universitet genomfördes hösten 2012 en kurs i namnforskning rubricerad »Stadens alternativa och inofficiella ortnamn». Kursen leddes av prof. Staffan Nyström och »staden» var i detta fall Uppsala. Kursen var ny, i viss mån experimentell och utformades delvis i samarbete med de fem kursdeltagarna. Den inrymde dels ett litteraturpensum med utblickar mot olika urbana namnmiljöer i Sverige och i övriga världen (samtliga titlar finns i referenslistan i slutet av denna artikel), dels praktiskt fältarbete med insamling och dokumentation av ortnamn och namnbruk i skilda Uppsalamiljöer. Ett studiebesök vid Namnarkivet i Uppsala (i Institutet för språk och folkminnen), där bl.a. 1940-talets Uppsalasamlingar finns, samt en presentation av moderna metoder och tekniker för insamling av namn, ingick också i kursen.

Tre ganska olika fältstudier genomfördes av kursdeltagarna och avrapporterades såväl muntligt som genom skriftliga PM. Studie 1 i Gottsunda utfördes gemensamt av Marcus Axelsson och Anna Sahlée, studie 2 om Kapellgärdesparkens många namn gjordes av Karin Hagren Idevall och Mikael Kalm, och för studie 3 kring »vädergatorna» i Gränby svarade Alexandra Petrulevich.

Framställningen nedan återger i allt väsentligt doktorandernas tre rapporter (dock har en del bilagor utelämnats), lätt redigerade, sammanfogade och försedda med inledning och avslutning av Staffan Nyström.

## Studie 1: Rapporterat namnbruk i Gottsunda

Ortnamnsvetenskapen i Sverige har hittills i huvudsak behandlat namnens historiska bakgrund, namngivningsgrunder samt den beskrivande karaktär som ofta ligger inbyggd i namnen (Johansson 2007 s. 20). Den här studien försöker anlägga ett något mer samtida perspektiv och vi har valt att undersöka dagens ortnamnsbruk, eventuella förekomster av alternativa ortnamn/ortbinamn<sup>1</sup> samt människors uppfattning om vad ett namn täcker in (namnets denotatum), alltså hur det benämnda området avgränsas. Vi fann Gottsunda centrum utanför Uppsala vara ett lämpligt område för vår undersökning på grund av dess kulturella mångfald (se t.ex. Uppsala kommuns webbplats för områdesfakta). Undersökningen är mycket begränsad och utgör endast en ansats för att vi ska kunna få en uppfattning om det rapporterade ortnamnsbruket i Gottsunda och om huruvida området är relevant för fortsatta studier. Såvitt vi vet har ingen tidigare undersökning av alternativa namn gjorts i Gottsunda.

I Svenskt ortnamnslexikon (2003) anges att församlingen och stadsdelen Gottsunda fått sitt namn efter gården Gottsunda vid ett forntida sund i Hågaån. Den tidigast kända förekomsten av namnet är *Gutasund* 1304. Förleden kan innehålla folkslagsbeteckningen *gutar* baserad på att Gottsunda en gång var en hamn som användes av gotländska farmän. Ett annat förslag till tolkning är det fornsvenska mansnamnet *Guti*.

Den tematiska namngivningen i Gottsunda idag kretsar kring »musik» (*Basunvägen, Cellovägen, Dirigentvägen* etc.).

### *Tidigare forskning*

Studien i Gottsunda placerar sig inom det socioonomastiska forskningsfältet. Undersökningen har inspirerats av Carina Johansson (2007), Bent Jørgensen (2002) och Terhi Ainiala (2010, 2012). Deras forskning har berört ortnamnskunnande och ort(bi)namnsbruk, och de har även studerat hur medvetna de boende i eller i närheten av ett område är om områdets avgränsning och namngivningsprinciper. Johanssons resultat från Stockholm visar att informanterna var bekanta med namnen i sitt närområde och att de ofta skapade egna namn för rekreationsområden. Hon nämner också att kategorinamn (tematiska namn) är uppskattade och att dessa hjälper informanterna att orientera sig. Jørgensens studie i Köpen-

---

<sup>1</sup> Se Nyström (2012) för en diskussion av termerna.

hamn motsäger till viss del just detta och han menar tvärtom att tematisk namngivning inte hjälper människor att orientera sig. Dessa två studier är dock av olika karaktär. Terhi Ainialas resultat visar att infödda i Helsingfors använder mer slang än inflyttade när det gäller ortnamnsbruk. Hennes studie visar även att det finns skillnader mellan yngre och äldre personer i bruket av onomastisk slang. Vår studie har i viss mån också influerats av Maria Löfdahl och Lena Wenner (2010), som undersöker barns ortnamnskunnande och ort(bi)namnsbruk i Angered. Löfdahl och Wenner tycker sig se att barn som är mer hemmastadda i sitt närområde tenderar att använda och känna till fler alternativa ortnamn. Föreliggande studie tangerar också Garth A. Myers (2009) undersökning av alternativa ortnamn i Zanzibar, där han bl.a. kommer in på fenomenet »missnöjesnamn».

### *Metod och material*

Vår ambition var att informanterna skulle spegla stadsdelens mångfald. Informanternas ålder varierade mellan 21 och 76 år och könsfördelningen var jämn. De tillfrågade hade varierande bakgrund vad gäller härkomst. Urvalet är slumpmässigt. Liksom Johansson (2007) använde vi oss av gatuplansintervjuer. Intervjuerna var halvstrukturerade. Vi frågade förbipasserande människor om platsen vi befann oss på, dess (alternativa) namn, stadsdelens alternativa namn och stadsdelens avgränsning. Vi frågade även efter ålder (frivilligt), kön, om informanterna bodde i området och i så fall hur länge de bott där. På grund av studiens begränsade omfång (enligt kursförutsättningarna) nöjde vi oss med ett tjugotal informanter. Vi rörde oss i och utanför köpcentret Gottsunda Centrum. Hälften av informanterna uppgav att de bodde i stadsdelen Gottsunda. Merparten av de som inte bodde i Gottsunda bodde i närområdet (angränsande stadsdelar).

### *Resultat*

Resultaten presenteras i ordning efter de frågor vi ställde. Inledande frågor om platsens namn följdes av mer ingående frågor om alternativa namn i närområdet och om stadsdelens avgränsning och övriga namn.

**Namn på Gottsunda och Gottsunda centrum:** Vi inledde med en ganska öppen fråga om benämningen på platsen där vi befann oss. Det visade sig att frågan inte var helt självklar och vi fick omformulera oss:

”Om du skulle möta någon här, var skulle du då säga att ni skulle ses?” Såvitt vi vet finns det inget officiellt namn på platsen framför Gottsunda centrum. De flesta refererar till den med namnet *Gottsunda centrum* eller mer specifikt »Parkeringen utanför Gottsunda centrum» eller liknande. Avvikande namn, som kunde användas av dem själva eller som de hade hört av andra, var *Brottsunda* och *Skithålet*. Här kan man dra paralleller till Myers och bruket av missnöjesnamn (2009 s. 89, 95). Andra alternativa namn som nämndes, och som informanterna hade hört användas av andra, var *G-sunda*, *Ghettot* och *The Hoods*. Dessa namn nämndes av informanter i åldrarna 20–35 år som alla bodde i Gottsunda. Här skulle man vilja dra paralleller till Terhi Ainialas (2010) studie om slangnamn i Helsingfors, där de yngre använde nyare slang. Man kan också notera, även om underlaget är mycket tunt, att den enda infödda informanten fanns i den här gruppen.

**Gottsundas avgränsning:** Vår fråga gällande Gottsundas gränser var den som väckte störst engagemang. De flesta tycktes ha en uppfattning om var man i norr avgränsar Gottsunda från intilliggande stadsdelar och den vanligaste uppfattningen var att Gottsunda börjar vid Bandstolsvägen och pizzerian Verona. Från platsen där vi stod kunde informanterna peka på ett område (Valsätra) som de ansåg inte hör till Gottsunda. Någon nämnde att alla höghus hör till Gottsunda och att alla villor i närheten hör till Valsätra. De gjorde också en uppdelning mellan Sunnersta och Gottsunda samtidigt som flera av dem påpekade att Sunnersta tillhör Gottsunda församling.

**Kunskaper om gatunamn i Gottsunda:** Vi frågade informanterna hur väl de kände till namn på gator och platser i andra delar av Gottsunda, platser som informanterna inte kunde se och peka på från vår intervjuposition utan var tvungna att referera till på annat sätt. Frågan gav resultaten i tabell 1.

Tabell 1. *Kunskaper om gatunamn i Gottsunda.*

	Inte alls/ Dåligt	Några/ De flesta	Alla	Inget svar
Bor i Gottsunda	3	5	1	1
Bor inte i Gottsunda	8 (tre av dessa bor i Sunnersta)	3		
	11	8	1	1

Det visade sig att det fanns en någorlunda jämn fördelning mellan dem som kände till namn på andra gator och platser i Gottsunda och dem som inte gjorde det, men dock syns ett tydligt försteg i kännedomen om gator i stadsdelen hos dem som bor där. Det är värt att notera att flera av dem som svarade att de inte kände till gatunamnen i Gottsunda bodde i närområdet. Som tidigare nämnts är temat för namngivningen i Gottsunda »musik». Endast en informant nämnde detta på eget initiativ. Vi frågade också om informanterna hade alternativa namn på platser i andra delar av Gottsunda. Endast en informant uppgav att han hade det. Personen (en 23-årig man) angav *Röda huset* som namn på ett tak vid en fotbollsplan. I enlighet med Carina Johanssons resultat används här ett alternativt namn för ett rekreationsområde. Samtidigt visar det sig, i motsättning till vad Johansson fann, att mycket få alternativa namn används.

### *Slutsatser*

Våra informanter rapporterade, som tidigare framgått, inte så många alternativa namn på Gottsunda och platser i Gottsunda. Syftet med studien var dock inte enbart att undersöka sådana, utan även att få en idé om hur bekanta informanterna var med området och hur de avgränsade det. De alternativa namn som förekom var övervägande negativa. *Ghettot* och *The Hoods* kan man tänka sig ha en koppling till ett oroligt område. Det handlar i den meningen om beskrivande namn. Liksom Löfdahl och Wenner (2010 s. 64) inte fann några exempel på alternativa namn med suffixen *-is* och *-an* förvånades vi över att ingen av informanterna kallade Gottsunda för exempelvis *Gottis* (jfr Ståhle 1979/80).

Den fråga som väckte störst engagemang hos informanterna gällde Gottsundas avgränsning mot intilliggande stadsdelar. De som inte bodde i Gottsunda hade en klar uppfattning om var stadsdelens norra gräns går. Vårt intryck var att informanterna egentligen visste att höghusen norr om köpcentret hör till Valsätra, men att de ändå refererade till dem som *Gottsunda*.

Vår undersökning är liten och mycket preliminär och det krävs en mer uttömmande studie för att kunna dra bestämda slutsatser. Det är också viktigt att understryka att undersökningen endast rör rapporterat namnbruk. En möjlig framtida studie skulle kunna fokusera på just ungdomars ortnamnsbruk i Gottsunda, både beträffande rapporterat och spontant namnbruk.

## Studie 2: *Spindelnätet* och *Fågelbogungan* i *Blåparken*

### *Bakgrund*

Sommaren 2012 invigdes den nya Kapellgärdesparken, som ligger i grönområdet mellan Väktargatan, Kantorsgatan och Djäknegatan i Uppsala. Parken är uppdelad i flera avdelningar; det finns en lekplats, en basketplan, en skateboardplan, ett utegym, en linbana och ett stort klätternät. Parken planerades i samarbete med de boende i området. Bl.a. engagerades en intilliggande förskola, där barnen tillfrågades om hur de ville att parken skulle se ut, och vid invigningen hade ett av parkens träd försetts med barnens egensnickrade fågelholkar. Bland grenarna hänger ännu färgglada fjärilar kvar. Parkens officiella namn är *Kapellgärdesparken*, döpt efter området som parken ligger i, och namnet finns på en skylt som kommunen har satt upp i parken.

Barns namnbruk är ett område som ännu inte har utforskats i någon större utsträckning (Löfdahl & Wenner 2010 s. 52), och föreliggande studie kan därmed ses som en inbjudan till vidare undersökningar av hur barn namnger de platser där de leker. I en tidigare studie har Löfdahl & Wenner (a.a.) tittat på barns namnkunnande och namngivande när det gäller ortnamn i närmiljön, och där ingår lekplatser tillsammans med gator, bostadsområden, torg och grönområden. Studien visar att barn skapar namn enligt olika principer, där *jämförelsenamn* bildas utifrån vad området liknar och *rent beskrivande namn* helt enkelt konstaterar vad det namngivna är (Löfdahl & Wenner 2010 s. 64).

### *Syfte och frågeställningar*

Syftet med föreliggande studie är att undersöka barns namngivning av Kapellgärdesparken i Uppsala. Har barn något eller några alternativa namn på parken? Vad kallar de de enskilda föremålen i parken, såsom gungor, rutschkana, klätterställning, linbana osv.? Gör barnen medelst namngivning någon indelning av parken i mindre områden? Kan man urskilja några principer gällande namngivningen? Är namnen framförallt av allmän funktionskaraktär (dvs. att en gunga kallas för *Gungan*) eller finns det mer specifika namn för att skilja just den här parkens gungor från andra gungor i andra parker eller för att explicit tala om en viss gunga i Kapellgärdesparken?



### *Metod och material*

Vi har i valet av metod inspirerats av Carina Johanssons avhandling, där hon kontaktar och intervjuar informanterna på den plats vars namn hon vill undersöka (Johansson 2007 s. 36). För att samla in alternativa och inofficiella namn på och i Kapellgärdesparken genomförde vi en solig vardagsförmiddag en fältundersökning, då vi ganska förutsättningslöst frågade barn som just då befann sig i parken vilka namn de använde. Just denna förmiddag var flera klasser från olika förskolor i parken. Barnen vi intervjuade var i åldern 3 till 10 år. I tillägg till dessa intervjuer frågade vi också förskolelärarna, som var med barnen i parken, vad de använde för namn när de pratade med barnen om parken och dess beståndsdelar. Totalt deltog 25 informanter i undersökningen, varav 19 är mellan 3 och 10 år gamla. Av de vuxna som deltog är fyra i 50-årsåldern och två i 30-årsåldern. Under intervjuerna använde vi ett särskilt formulär.

### *Resultat och analys*

Under fältstudien samlades 124 namn in. Namnen benämner 16 olika delar av parken, där det förutom namn för hela parken finns belägg som syftar på särskilda områden inom parken (lekplatsen, skateboardplanen, basketplanen och utegymmet), på separata föremål som står isolerat (klätternätet, linbanan och duscharna) och på föremål som finns i något av områdena, vilket i samtliga fall rör sig om namn på de olika delarna av lekplatsen (de olika gungorna, gungbrädan, klätterställning, cyklarna och de målade hagarna på marken). Nedan kommer de olika namnen att presenteras och diskuteras utifrån frekvens, form och relation till det benämnda. I tabell 2 presenteras namnen på hela parken resp. på lekplatsområdet, de två områden som uppvisar flest belägg, både när det gäller antal och variation. Gränsen mellan de båda områdena är heller inte tydligt markerad, vilket gör att det ibland är svårt att avgöra om informanterna åsyftar hela parken eller enbart lekplatsen. Det gäller exempelvis namnet *Blågården*, som vi i två fall uppfattade som åsyftande hela parken och i två fall som namn på enbart lekplatsområdet. Därefter följer en redogörelse för namnen på de olika delarna av lekplatsen och övriga namn.

Tabell 2. Inofficiella namn för Kapellgärdesparken och lekplatsområdet.

OFFICIELLT NAMN/BESKRIVNING	ALTERNATIVA NAMN OCH ANTAL BELÄGG
Kapellgärdesparken	Fjärilsparken (4) Stora parken (3) Kapellgärdesparken (2) Linbaneparken (2) Blågården (2) Väktaren Parken bakom dagiset Skateboardparken Nya lekparken
Lekplatsen i Kapellgärdesparken	Blågården (2) Lekparken (2) Lekplatsen Blåbäret

Av de 25 informanter vi har pratat med är det 17 som uppger ett namn för hela området. *Fjärilsparken*, *Stora parken*, *Linbaneparken*, *Kapellgärdesparken* och *Blågården* har alla uppgetts av fler än en person. *Fjärilsparken* är ett namn som framförallt används av barnen på den intilliggande förskolan, vilket har att göra med att de själva var med i planeringen av parken och har fått skapa de fjärilar som hänger i ett träd i parken. Enligt en av förskolelärarna fanns det också planer på att ha en klätterställning i form av en fjäril, vilket dock aldrig blev av.

*Blågården* är ett namn som även används för att benämna lekplatsområdet. Namnet syftar antagligen på att marken på lekplatsområdet är blå och att färgen blå återfinns på såväl gungbrädan som cyklarna på lekplatsen. Även *Blåbäret* är ett namn som anspelar på lekplatsområdets utseende. I Löfdahl & Wenners undersökning från Angered nämns också färgassociation som inspiration till barnens namngivande; *Röda gården*, *Gula gården* och *Gröna gården* har fått sina namn från färgen på de intilliggande bostadshusen (Löfdahl & Wenner 2010 s. 63).

Av namnen på parken och lekplatsen bär en majoritet efterleden *-parken*. Två alternativa efterleder är *-gården* och *-platsen* (varav den senare även ingår i ett namn för utegymmet: *Solplatsen*). Om vi tittar på samtliga insamlade namnbelägg så finner vi även *-banan* (*Cykelbanan*, *Skateboardbanan*, *Linbanan*), *-planen* (*Skateboardplanen*, *Basketplanen*), *-rampen* (*Skateboardrampen*) och *-stället* (*Solstället*, för utegymmet). Även de olika föremålen på lekplatsen uppvisar bestämda mönster i namnbildningen. Av de många namnbelägg för de olika gungorna som finns har en majoritet efterleden *-gungan*, vilket innebär namngivning ut-

ifrån en beskrivande princip (Löfdahl & Wenner 2010 s. 64). För den avlånga gungan på gungställningen finns följande namn: *Gungan* (2), *Lianen* (2), *Konstiga gungan* (2), *Tregungan*, *Sexgungan*, *Femgungan*, *Flätgungan*, *Korvgungan*, *Smala gungan*. Vissa av namnen har konstruerats utifrån gungans utseende, vilket faller under kategorin jämförelsenamn (Löfdahl och Wenner a.st.). Flätgungan t.ex. är smal och har en flätad struktur som påminner om en lian. Flera av namnen syftar även på gungans funktion som en gunga med utrymme för flera barn, vilket skiljer den från en vanlig gunga där man bara med möda gungar fler än två.

På gungställningen hänger också två stora, skålformade gungor. Även dessa har fått namn baserade på sitt utseende: *Gungan* (2), *Bollen* (2), *Bollgungan*, *Fågelbogunga*, *Snurrgungan*, *Köttbullarna* och *Tjocka gungan*. På lekplatsen finns även två gungbrädor. Den ena kallas huvudsakligen *Gungbrädan* (6), vilket är en ren beskrivning, men här finns också var sitt belägg för *Bläckfiskgungan* och *Gungan som man kan gunga fem på*. Den andra gungbrädan är utformad som en larv och kallas av de flesta för just *Larven* (7) men vi har också noterat enstaka belägg för *Gunglarven* och *Långa krokodilen*; samtliga dessa namn utgår från en jämförande princip.

Alla informanter har inte namngett alla delar av parken, och på lekplatsområdet är det vissa föremål som namnges oftare än andra. 14 av informanterna uppger ett namn för den runda cykelbanan, och det namn som flest har nämnt är kort och gott det rent beskrivande *Cyklarna* (9). Andra namn är *Cykelbanan* (2), *Karusellen* (2) och *Cykelgrej*. Den klätterställning som finns på lekplatsområdet kallas *Huset* (3), *Rutschkanan* (3), *Hängmattan*, *Klätterställningen*, *Bron* och *Mumindalen*. Namnen associerar dels till utseendet genom jämförelser med vad klätterställningen liknar, dels till funktionen, och vissa namn är metonymiska och låter en del av klätterställningen benämna hela.

En liten bit ifrån lekplatsområdet, alldeles intill trädet med fjärlarna, finns ett stort triangulärt klätternät. Det kallas för *Spindelnätet* (6), *Klätternätet* (3), *Klätterställningen* (2), *Nätet*, *Den stora klätterställningen*, *Pyramiden* och *Struten*. Namnen anspelar dels på utseendet, såväl den triangulära formen som nätstrukturen och storleken, dels på den funktion som föremålet har. Denna funktionsnamngivning återfinns också delvis i barnens namn på basketplanen, skateboardområdet och linbanan, vilka kallas just *Basketplanen*, *Skateboardrampen*, *Skateboardplanen*, *Skateboardbanan* samt *Linbanan*. Dessa namn kan också kategoriseras som rena beskrivningar av områdena. Basketplanen och skateboardplanen är

delar av parken, där man kan tänka sig att förskolebarnen mindre ofta uppehåller sig och därför också har mindre behov av att ge specifika och unika namn åt dessa områden. Det vore intressant att göra en jämförelse med lite äldre barn och ungdomar, vilka i högre grad kan tänkas använda områdena för att åka skateboard och spela basket. Kanske har de alternativa namn på dessa områden medan de helt saknar mer specifika namn för klätterställningen och lekplatsen. En tanke är alltså att man inte bemödar sig att skapa specifika namn för områden och föremål som man inte besöker eller använder. I detta sammanhang är det dock lite egendomligt att barnen inte verkar ha några mer specifika namn på linbanan, som vi genom förskolelärarna faktiskt vet att barnen använder. Det kan naturligtvis finnas flera förklaringar till detta men en möjlig orsak är att linbanan är så speciell och unik för Kapellgårdsparken att det inte behövs ett särskilt namn för den. Eftersom barnen inte lekte vid linbanan när vi besökte parken är det också möjligt att de helt enkelt inte kom sig för att tala om vad de kallar den när de leker där.

Ett intressant inslag i barnens namngivning av parken är utegymmet som ligger intill skateboardområdet. Med tanke på dess primära funktion kunde man tänka sig att barnen mer sällan skulle uppehålla sig i denna del av parken och därför ha färre namn på platsen, men så tycks inte vara fallet. Förutom de rent deskriptiva namnen *Träning* och *Gymmet*, som ju tar fasta på vad det är tänkt att man ska använda utegymmet till, finns det några mer oväntade namn, nämligen *Klätterställningen*, *Solplatsen* och *Solstället*. Namnet *Klätterställningen* kommer från en mycket ung informant och visar att gymmet för hen inte primärt är en plats för träning utan för klättring. Informanten har alltså givit platsen namn efter den funktion som är aktuell för hen, inte efter den funktion som platsen primärt är avsedd att ha. De två andra namnen, *Solplatsen* och *Solstället*, är mindre genomskinliga och svårare att förstå. De två informanterna som uppgav dessa namn motiverade namnen på liknande sätt, nämligen att redskapen var sköna att ligga på och att platsen brukade vara mycket solig. Utegygmet användes därför av dem för att sola. Det framgår dock inte av vår undersökning om de två informanterna känner varandra eller ej, dvs. om namnet är specifikt för dem eller om det är mera spritt, men det visar ändå att barnen tenderar att namnge platser efter den funktion de själva förknippar en plats eller ett föremål med. I Löfdahl och Wenner's studie namngavs ett utegym av barnen enligt jämförelseprincipen; den kallades *Macdonaldsgrejerna* på grund av sin likhet med McDonald's logotyp (Löfdahl & Wenner 2010 s. 63).

Samtliga namn på parkens olika delar som samlades in under fältundersökningen förtecknas här ordnade först efter informant, sedan efter namnbärare:

- Informant 2, 0–5 år:** Blågården, Bläckfiskgunga, Bollgunga, Cykel med många cyklar
- Informant 3, 0–5 år:** Blågården, Bläckfiskgunga, Cykelgrej, Fågelbogunga, Rutschkana
- Informant 4, 40–50 år:** Flätgungan, Karusell, Långa krokodilen, Parken bakom dagiset, Spindelnätet, Väktaren (parknamn)
- Informant 5, 0–5 år:** Spindelnät
- Informant 6, 0–5 år:** Cykel, Gunga
- Informant 7, 30–40 år:** Cykelbana, Kapellgärdesparken
- Informant 8, 0–5 år:** Cykel, Gungbräda, Hängmatta, Klätterställning (om gym), Larven
- Informant 9, 30–40 år:** Linbaneparken, Skateboardparken
- Informant 10, 5–10 år:** Cyklarna, Gungbrädan, Klätternätet, Larven, Linbana, Skateboardrampen, Solplats (om gym), Stora parken, Tregungan
- Informant 11, 5–10 år:** Fjärilsparken, Lekparken, Linbana, Nätet, Skateboardramp
- Informant 12, 5–10 år:** Gungbrädan, Huset, Korvgungan, Linbaneparken
- Informant 13, 5–10 år:** Play area, Skating, Spiderweb, The big park, The wheel ride
- Informant 14, 5–10 år:** Cykeln, Femgungan, Gungbrädan, Lianen, Linbanan, Rutschelkanan, Skateboardplan, Snurrgungan, Spindelnätet, Träning
- Informant 15, 0–5 år:** Cykeln, Gungan som man kan gunga fem på, Huset, Larven, Lianen, Klätterställningen
- Informant 16, 0–5 år:** Blå gården
- Informant 17, 0–5 år:** Cykeln, Den konstiga gungan, Huset, Klätterställningen
- Informant 18, 0–5 år:** Blå gården, Bollen, Cykeln, Den konstiga gungan, Ett tak
- Informant 19, 0–5 år:** Blåbäret
- Informant 20, 0–5 år:** Bron, Gunglarven, Sexgungan
- Informant 21, 5–10 år:** Cykeln, Gungbrädan, Gungorna, Hoppa hage, Klätternätet, Larven, Linbanan, Rutschkanan, Solstället

**Informant 22, 30–40 år:** Basketplan, Klätterställningen, Linbanan, Nya lekparken, Pyramiden, Skateboardplan

**Informant 23, 40–50 år:** Cykelbanan, Duscharna, Gymmet, Kapellgärdesparken, Lekplatsen, Linbanan

**Informant 24, 40–50 år:** Cykelbanan, Fjärilsparken, Igelkottsparken, Larven, Lekparken, Linbanan, Skateboardrampen, Spindelnätet

**Informant 25, 5–10 år:** Den stora klätterställningen, Fjärilsparken, Gungbrädan, Hoppshagen, Karusellen, Larven, Linbanan, Mumindalen, Skateboardbanan, Smala gungan, Struten, Tjocka gungan

**1. Hela området:** Fjärilsparken (4), Stora parken (2), Kapellgärdesparken (2), Lampa(?), Linbaneparken, Nya lekparken, Parken bakom dagiset, Skateboardparken, The big park, Väktaren

**2. Lekplatsområdet:** Blågården (4), Lekparken (2), Blåbäret, Lekplatsen, Play area

- **Klätterställningen med rutschkana:** Huset (3), Rutschkana (3), Bron, Hängmatta, Klätterställningen, Mumindalen
- **Cyklarna:** Cykel/Cyklarna (8), Cykelbanan (2), Karusellen (2), Cykelgrej, Cykel med många cyklar
- **Den blå gungbrädan:** Gungbrädan (6), Bläckfiskgungan, Gungan som man kan gunga fem på
- **Gungbrädan utformad som en larv:** Larven (7), Gunglarven, Långa krokodilen
- **Den breda gungan på gungställningen:** Gungan (2), Konstiga gungan (2), Lianen (2), Femgungan, Flätgungan, Korvgungan, Sexgungan, Smala gungan, Tregungan
- **De rundade gungorna på gungställningen:** Gungan (2), Bollen (2), Bollgungan, Fågelbogunga, Köttbullarna, Snurrgungan, Tjocka gungan
- **De målade hagarna på marken:** Hoppa hage, Hoppshage

**3. Skateboardområdet:** Skateboardplanen (3), Skateboardrampen (3), Skateboardbanan, Skating (eng.)

**4. Basketplanen:** Basketplanen

**5. Utegyttet:** Gymmet, Klätterställning, Solplatsen, Solstället, Träning

**6. Klätterställningen intill skateboardområdet:** Spindelnätet (5), Klätternätet (3), Klätterställningen (2), Den stora klätterställningen, Nätet, Pyramiden, Spiderweb, Struten

**7. Linbanan:** Linbanan (8), The wheel ride

**8. Gräsmattan mellan linbanan och lekplatsområdet:** Duscharna

**9. Området bakom kullarna:** Igelkottsparken

### *Avslutande diskussion*

De områden i parken som har flest namnbelägg i vår undersökning är lekplatsen och klätterställningen intill skateboardområdet. Förmodligen återspeglar detta var barnen oftast befinner sig när de besöker parken. Lekplatsen har fått namn efter sin funktion (*Lekplatsen*, *Lekparken*), men också efter sitt utseende (*Blågården*, *Blåbäret*) och utifrån en ren beskrivning av det namngivna (*Gungan*, *Linbanan*, *Cyklarna*). De två sistnämnda kategorierna återfinns även i Löfdahl och Wenners (2010) studie av barns namngivande, men den funktionella principen, enligt vilken namnet inte enbart beskriver vad något *är* utan hur det *används*, är framträdande i vår undersökning.

Av de enskilda föremålen i parken är det utan tvekan gungorna som fått mest specifika namn, vilka syftar till att skilja gungorna från varandra. Även här grundar sig namnen i både gungornas utseende och deras funktion (t.ex. *Flätgungan* och *Femgungan*). Även den stora klätterställningen intill skateboardplanen har fått namn som anspelar såväl dess utseende som dess funktion (t.ex. *Pyramiden* och *Klätternätet*). Dessa områden i parken och föremål i områdena är i första hand avsedda för barn. När det gäller andra delar av Kapellgärdesparken, som inte primärt riktar sig till yngre barn utan kanske till lite äldre barn och ungdomar (basketplanen och skateboardområdet) samt till vuxna (utegymmet), ser namnen annorlunda ut. Namnen på basketplanen och skateboardområdet är beskrivande och tar samtliga fasta på namnbärarnas funktion. Dessa namn är mindre varierade och specifika än många av de andra namnen, vilket eventuellt har att göra med att barnen inte uppehåller sig i dessa delar av parken i lika hög grad. När det gäller utegymmet har flera av informanterna uppgett namn som speglar platsens funktion för dem, men inte platsens primära syfte (dvs. som gym). Namngivningen tycks alltså påverkas av vilken funktion barnen själva ser i en plats eller ett föremål. Som redan nämnts vore det av intresse att vidga studien både med fler informanter i åldrarna 0–10 år – för att om möjligt utöka beläggsamlingen – och med äldre informanter i syfte att komma åt vilka namn och namngivningsprinciper dessa kan tänkas ha.

### Studie 3: *Moln, Storm och Regn*. Inofficiella ortnamn i Gränby ur ett socioonomastiskt perspektiv

#### *Introduktion*

Syftet med denna undersökning är att studera bruket av inofficiella ortnamn hos några inflyttade personer i en av Uppsalas stadsdelar, Gränby, utifrån ett socioonomastiskt perspektiv. För att uppnå mitt forskningsmål har jag samlat in inofficiella ortnamn samt analyserat deras frekvens, denotata, bildningssätt och användning.

Metodologiskt är detta en kvalitativ studie bestående av strukturerade, individuella intervjuer kompletterade med semistrukturerade smågruppssamtal. Både intervjuerna och samtalen har framför allt vardagliga aktiviteter i Gränby som tema och en karta över Gränby som utgångspunkt/visuellt hjälpmedel. Den strukturerade delen leds av intervjuaren medan informanterna spelar in sig själva under de semistrukturerade samtalen, där deras uppgift är att kartlägga sina vardagsaktiviteter på en karta över Gränby. Poängen med detta tillvägagångssätt var dels att få mer material insamlat, dels att kontrastera självrapporterade data med mer spontant ortnamnsbruk hos informanterna vad gäller inofficiella ortnamns användning. De samtalsutdrag som förekommer i artikeln är endast grovt transkriberade.

Intervjuturen föregicks av en enkel bakgrundsenkät som varje informant fick fylla i. På detta sätt har jag samlat preliminära data om informanterna för att kunna anpassa mina intervjufrågor och på så sätt nå bästa resultat med undersökningen. Bakgrundsenkäten är inspirerad av Emilia Aldrins enkät (Aldrin 2011 s. 280), medan intervjufrågorna är inspirerade av Carina Johanssons frågeformulär (Johansson 2007 s. 33–41).

Undersökningens data kommer från fyra informanter: Anna (An), 29, Peter (P), 34, Maja (M), 35, och Aram (Ar), 41. Dessa representerar två barnfamiljer som bor i samma område i Gränby, nämligen »Vädergatorna». Anna och Peter bor på Regngatan, medan Maja och Aram bor på Stormgatan. Båda familjerna är inflyttade till Gränby, men det finns en signifikant tidsskillnad mellan dem: Maja och Aram flyttade till området 2006, och hade bott där i sex år, medan Anna och Peter flyttade in 2011 och hade bott där i 11 månader då undersökningen ägde rum. Familjerna har relativt sett samma utbildnings- och sociala bakgrund men deras etniska och språkliga hemvist skiljer sig åt. Anna har tyska, Peter svenska, Maja estniska och Aram sydkurdiska som modersmål. Familjerna i fråga



känner inte varandra. Det måste påpekas att urvalet av informanter inte kan sägas vara representativt, detta dels för att informanterna är få till antalet, dels för att jag känner familjerna sedan tidigare och därmed givetvis kan ha påverkat deras svar.

Det är också viktigt att något diskutera avgränsningen av begreppet *inofficiellt ortnamn*. Inspelade samtalsdata erbjuder nämligen forskaren en stor variation av namnformer och det är i vissa fall svårt att avgöra om en viss namnvariant hör till det officiella eller inofficiella ortnamnsskicket. Hur stor skillnad ska det vara mellan ett officiellt och ett inofficiellt ortnamn för att en viss namnvariant ska anses vara inofficiell? I informanternas tal förekommer exempelvis ortnamnsvarianter som endast obetydligt avviker från de officiella ortnamnen: *Gränby 4-H-gården* i Majas språkbruk motsvaras av det officiella namnet *Gränby 4H-gård* och *Gränby bilgatan* i Annas språkbruk motsvaras av det officiella *Gränby bilgata*. Dessutom förekommer påhittade, hypotetiska ortnamn, som vanligtvis tar sin inspiration i officiellt namnskick, t.ex. *Blodstengatan* som används hypotetiskt av Peter, då han ger exempel på ett tänkt, påhittat ortnamn i Uppsala, jfr *Blodstensvägen* i Gottsunda. Med hänsyn till artikelns begränsade omfattning kan jag dessvärre inte ge mig närmare in i denna diskussion. I den nuvarande undersökningen räknas alla ortnamnsvarianter som på något sätt avviker från de officiella namnen som inofficiella ortnamn. De helt påhittade, hypotetiska ortnamnen tas däremot inte med i beräkningen alls, då jag anser att dessa på grund av sitt ursprung och avsaknaden av koppling till en befintlig lokalitet inte kan föras samman med övriga ortnamn i min studie. Vid statistiska beräkningar och kategoriseringar behandlar jag olika inofficiella namnvarianter, avseende en och samma lokalitet, som olika inofficiella ortnamn. Tanken bakom detta tillvägagångssätt är att underlätta hanteringen av olika namnvarianter med olika bildningssätt, t.ex. *Gränby ishall*, ett tvåledat (och tvåordigt) namn, gentemot *Ishallarna*, ett enledat namn, jfr *Gränby ishallar* officiellt. Storleken på namnbrukarkretsen tas ingen hänsyn till i denna studie.

#### *De inofficiella ortnamnens frekvens, denotata och bildningssätt*

Totalt sett används 21 inofficiella ortnamn i intervjumaterialet resp. 19 inofficiella ortnamn i de semistrukturerade samtalen. Det förekommer sammantaget 29 olika inofficiella ortnamn i materialet. Skillnaden på antalet inofficiella namn i de olika typerna av material är obetydlig, vilket

i princip kan peka på att informanternas namnbruk inte påverkats speciellt mycket av intervjusituationen, även om inofficiella ortnamn var ett explicit samtalsämne under intervjuerna.

De inofficiella ortnamnen går att dela in i sex grupper baserat på namnens denotata: (1) gatunamn, t.ex. *Liljefors*, jfr *Bruno Liljeforsgatan* officiellt, (2) områdesnamn, t.ex. *Fyra mackar*, ett inofficiellt namn på ett område i Gränby intill fyra bensinstationer, (3) skolnamn, t.ex. *Solskenet*, jfr *Solskenets förskola* officiellt, (4) namn på fritidsanläggningar, t.ex. *Diös-hallen*, jfr *Anders Diös-hallen* officiellt, (5) namn på lekplatser, t.ex. *Mikails gård*, samt (6) övriga namn. Den sista kategorin består av de namngrupper som endast förekommer en gång i bägge typerna av material, t.ex. torgnamnet *Brantingstorg*, jfr *Brantingstorget* officiellt, *von Bahrshäcken*, namn på en kilometerlång trädplantering, jfr *von Bahriska häcken* officiellt, samt *Liljefors vårdcentral*, officiellt kallad *Liljefors torgs vårdcentral*.

Kategorin gatunamn dominerar i både intervjumaterialet och i samtalen: sju av 21 resp. nio av 19 inofficiella ortnamn är gatunamn. I intervjusvaren ligger områdesnamn, som är fem till antalet, på andra plats, medan skolnamn resp. namn på fritidsanläggningar, tre till antalet, delar på tredje plats. I samtalen ser situationen annorlunda ut. Namn på fritidsanläggningar är fem till antalet och ligger på andra plats. De övriga kategorierna är representerade av endast ett ortnamn vardera i denna typ av material. Materialets ringa omfång ger knappast tillräckligt underlag för några allmängiltiga slutsatser, men det är tänkbart att gatunamnens dominans i båda typerna av material innebär att det finns ett större behov av inofficiella namn inom just denna kategori.

Vad gäller bildningssättet kan det insamlade namnmaterialet delas in i tre grupper: ellipser, enledade ortnamn samt tvåledade ortnamn. Ellipser och tvåledade ortnamn är mest framträdande i materialet. I intervjuerna dominerar ellipserna: 11 av 21 namn, t.ex. *Moln* för *Molngatan*, *Blixt* för *Blixtgatan*, *Solskenet* för *Solskenets förskola*, medan tvåledade ortnamn hamnar på andra plats, 8 av 21 namn, t.ex. *Fyra mackar*. Tvåledade ortnamn och ellipser har jämn fördelning i de semistrukturerade samtalen: 9 av 20 i båda fallen. Antalet enledade ortnamn i båda typerna av material är obetydligt: två i intervjuerna resp. ett i samtalen, t.ex. *Gården* (namn på en lekplats) och *Ishallarna*.

De flesta officiella namn i urbana miljöer är tvåledade, vilket syns i materialet på två olika sätt: dels tjänar tvåledade officiella ortnamn som bildningsmönster för sina inofficiella motsvarigheter, dels bildar namn-

brukarna ellipser av officiella tvåledade ortnamn, som en del av sina inofficiella namnförråd. Ellipsgruppen består framför allt av gatunamn som tappat sin huvudled: *Solsken* och *Liljefors* istället för *Solskensgatan* resp. *Bruno Liljeforsgatan*. Denna bildningstyp kan förknippas med en önskan att förenkla de långa officiella ortnamnen och därmed underlätta gatunamnsbruket i talspråket. Det är tankeväckande att det vanligtvis är namnens betydelsebärande huvudled som klipps bort. Av allt att döma är det kontexten som hjälper samtalspartner att förstå att det är gatunamn det handlar om, se samtalsutdrag (3) nedan från intervjun med Anna.

Endast ett obetydligt antal ortnamn tillhör kategorin enkla namn, vilket också överensstämmer med generella tendenser inom det officiella urbana namnskicket. Den totala avsaknaden av avledningar i materialet, vilket annars är en vanlig namnbildningstyp bland inofficiella ortnamn, t.ex. *Ackis* för *Akademiska sjukhuset*, är anmärkningsvärd. Det är dock tänkbart att avledda inofficiella namn, t.ex. avledningar på *-is* och *-an*, framför allt är spridda bland yngre namnbrukare, som ej är representerade i denna undersökning.

### *Inofficiella ortnamn i bruk*

Det följande baseras huvudsakligen på informanternas intervjusvar, då det i några fall visade sig vara svårt att bedöma vems namnbruk som kommer till uttryck i de semistrukturerade samtalen. Jämförelser mellan studiens två typer av material görs dock, med viss reservation, sporadiskt i analyserna.

Frekvensen av inofficiella ortnamn i informanternas intervjusvar varierar. Anna leder med 12 inofficiella namn, medan det endast förekommer 4 sådana namn i Peters intervjusvar. Maja och Aram intar en mellanposition med sina 5 resp. 6 inofficiella namn. Undersökningens begränsade omfattning gör det omöjligt att uttala sig generellt om vad frekvensen av inofficiella ortnamn kan avslöja om informanternas allmänna namnbruk. Det är individuella tendenser som framför allt verkar komma till uttryck.

Användning av ellipser är exempelvis ett karaktäristiskt drag som kännetecknar Annas namnbruk: hon är ensam om att använda 9 ellipser under intervjuturen. Denna tendens syns också klart i Annas och Peters semistrukturerade samtal, där Anna bl.a. använder ortnamnet *Liljefors* istället för *Bruno Liljeforsgatan*. De övriga informanternas ellipsbruk är ringa: Peter saknar denna namntyp helt, medan Aram och Maja endast

använder en ellips vardera under intervjun.

Det individuella i det inofficiella namnbeståndet kommer till uttryck även på ett annat sätt i mitt material: via egna varianter av relativt sett etablerade inofficiella namn. Aram är t.ex. ensam om att använda åtminstone två inofficiella namnvarianter, *Vädersgatorna* och *Fyra mackarna*, jfr *Vädergatorna* resp. *Fyra mackar* hos andra informanter.

Uppväxtfaktorn är en annan faktor som ser ut att ha betydelse för personers bruk av inofficiella ortnamn. Enligt min avgränsning täcker denna faktor inte bara den egna uppväxten i ett visst område utan också ens barns uppväxt där. Alla informanter är som sagt inflyttade till Gränby. Men det är två barnfamiljer det handlar om: Maja och Aram har två barn i 4- resp. 7-årsåldern, medan Anna och Peter har ett barn under 1 år. De inofficiella ortnamn som har koppling till barnen är med all sannolikhet översatta till svenska, för Maja och Aram använder sina respektive modersmål, estniska och sydkurdiska, när de pratar med sina barn.

Det framgår av intervjusvaren att också barnens namnbruk kan påverka föräldrarnas. Det handlar dels om namn som barn bildat och traderat till sina föräldrar, dels om t.ex. inofficiella skolnamn som inte behöver vara bildade av barnen, men som hänger samman med »barnomsorgskulturen». I Majas och Arams bruk av inofficiella namn finns åtminstone två namn på deras barns lekplatser: *Gården* och *Mikails gård*. Namnen har svag namnkaraktär, vilket ofta är fallet med namn som cirkulerar i små namnbrukarkretsar.

Annas och Peters namnbruk innehåller inga barnrelaterade inofficiella namn i snäv bemärkelse, vilket rimligen måste bero på att deras barn är under ett år och ännu inte har börjat tala sammanhängande. Anna kommenterar denna omständighet på följande sätt:

(1)

An: Han [barnet] leker ju inte på det sättet än... Alltså, han är ju så liten. Så det kanske blir annorlunda när de springer ut till någon lekplats och den får något speciellt namn.

I det följande vill jag demonstrera och diskutera bruket av några inofficiella namn i deras respektive samtalskontext. Först går jag genom både officiella och inofficiella benämningar på hemområdet som definieras delvis olika av informanterna. Därefter demonstrerar jag hur ellipser av gatunamn kan fungera i ett samtal.

Informanterna definierar och omnämner sitt hemområde på olika sätt, vilket tyder på att det officiella »begreppet» *Gränby* inte är så självklart

och stabilt som man kan tro (jfr om Gottsunda ovan). Inofficiella ortnamn används med all sannolikhet för att ytterligare specificera hemområdet.

När Aram blir tillfrågad om var han bor i Uppsala använder han aningen det inofficiella ortnamnet *Vädersgatorna*, vilket i detta fall syftar på en del av Gränby med gatunamn ur kategorin »väderlekstyper» (Wahlberg 1994 s. 168), eller *Fyra mackarna*, ett inofficiellt ortnamn som syftar på ett närliggande område med fyra bensinmackar. Namnet har enligt informanternas uppgifter att döma en relativt stor namnbrukarkrets. Själva begreppet *Gränby* associerar Aram inte med det område där han bor, utan med den del av Gränby som ligger närmast UTK:s tennisanläggning.

Peter använder också ett inofficiellt ortnamn för att beteckna sitt hemområde. I hans fall kontrasteras dock omfattningen av ortnamnen *Uppsala* och *Gränby* i olika kontexter. Å ena sidan är Uppsala för litet för att delas in i områden, när man får frågan om var i Uppsala man bor. Å andra sidan är Gränby, i ett annat sammanhang, för stort för att just ortnamnet *Gränby* ska anges som svar på frågan:

(2)

I (intervjuaren): När någon i Uppsala frågar dig var du bor, vad är det du säger?

P: Uppsala.

I: Uppsala. Liksom, inga specifika...

P: Nej. Det är... Uppsala är så litet så (skratt).

I: Nämen, intressant.

P: Nämen, alltså, det beror ju på... Det beror på vem det är också.

I: Mm...

P: Om någon okänd person skulle komma fram och säga var bor du? A, Uppsala. Det har inte den personen att göra med.

I: Nej.

P: Men om jag ska sälja på Blocket eller någonting då får man ju precisera lite mera.

I: Ju.

P: Fast jag tror inte jag skulle säga Gränby, utan jag skulle säga Regngatan då och närheten av fyra mackar. Det är ett bättre... bättre lokalkännetecken då som alla känner till.

...

P: Gränby är lite för stort för det. Det är ju hela området så att säga.

Dessa två uppfattningar hänger ihop med två helt åtskilda namnbrukskontexter, vilket framgår från samtalsutdraget (2). Det visar tydligt att ortnamnens omfång är situationsbetingat och kan variera beroende på

t.ex. vem som talar och vem man talar med.

Anna uppger också att båda namnen, *Gränby* och *Vädergatorna*, används av familjen som svar på frågan var i Uppsala man bor. Det inofficiella ortnamnet verkar föredras som en mer specificerande benämning, för att Gränby är »ganska stor», se utdrag (3). Maja verkar vara mer konventionell i sitt val av benämning på hemområdet och använder enbart *Gränby* då hon pratar om sitt hemområde.

I mitt material används den största mängden av inofficiella namnellipser när informanten, Anna, ska göra en uppräkningslista. Av samtalsutdraget (3), se nedan, framgår tydligt att det är gatunamn det handlar om och därför kan hon ta bort huvudleden:

(3)

An: De kallar ju det för Vädergatorna, för det finns Blixt... alltså, de här sex eller fem gator(na). Fem eller sex är det... Det heter ju Vädergatorna... Så om någon frågar liksom var i Uppsala bor du... Gränby, fast Gränby är ganska stor så brukar ju man liksom... eller vi säger då på Vädergatorna... Jaha, för det finns ju Blixt- och Moln- och Storm- och Regn- och Solsken- och Dim- tror jag och det är väl fem eller sex...

### *Sammanfattning och slutsatser*

I denna studie har jag via intervjuer och smågruppssamtal undersökt bruket av inofficiella ortnamn hos fyra personer ur två barnfamiljer. Personerna har olika etnisk bakgrund och är bosatta i Gränby. Det totala antalet insamlade, inofficiella ortnamn är 29. Materialet är inte stort, vilket troligtvis beror på de utvalda undersökningsmetoderna, dvs. intervju och semistrukturerade samtal. Det positiva med studiens metod är dock att man kan studera vilka tendenser som kan urskiljas i bruket av inofficiella ortnamn samt hur inofficiella ortnamn används i ett samtal.

De studerade inofficiella ortnamnen utgör vanligtvis antingen ellipser eller tvåledade ortnamn. Det är anmärkningsvärt att avledningar, t.ex. på *-is*, helt saknas i materialet.

Framför allt två faktorer ser ut att påverka bruket av inofficiella ortnamn: individuella preferenser samt uppväxtfaktorn. Undersökningens resultat visar att personliga preferenser kan slå igenom i bruket av inofficiella ortnamn, t.ex. verkar Anna föredra ellipser av gatunamn. Uppväxtfaktorn kan enligt min mening delas in i två konstituerande delar: egen uppväxt i hemområdet och ens barns uppväxt i området. Barnen kan alltså berika sina föräldrars namnbestånd, om inte i samma omfattning som när man själv är uppvuxen i området.

## Avslutning

De tre studier som redovisats ovan visar tydligt att det finns gott om alternativa och inofficiella ortnamn av skiftande slag i omlopp i Uppsala. Med all sannolikhet gäller detta också andra urbana miljöer. Jämfört med t.ex. uråldriga, svårtolkade bynamn, sjönamn och önamn kan dessa stadens namn tyckas banala och okomplicerade, men icke desto mindre är de intressanta och viktiga ur såväl ett forsknings- som ett praktiskt samhällsperspektiv. De ger oss möjligheter att se och förstå namnskapandets principer medan detta pågår och att följa namnskicket variation och förändringar orsakade av det pågående och föränderliga samspelet mellan namnen och namnbrukarna. I ett krasst vardagsperspektiv är dessutom alternativa och inofficiella namn värdefulla som komplement och precisering till städernas officiella kartor och namnskick. Ett förtätat och aktuellt namnförråd är till nytta för polis, taxi, räddningstjänst och annan samhällsservice. Även om dessa alternativa namn aldrig får officiell status, aldrig sprids i offentliga kanaler, är det mycket vunnet om de samlas in och görs tillgängliga för särskilda ändamål och i relevanta sammanhang.

## Källor och litteratur

### Litteratur som åberopas i texten:

- Aldrin, Emilia, 2011: Namnval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland föräldrar i Göteborg 2007–2009. Uppsala. (Namn och samhälle 24.)
- Ainiala, Terhi, 2010: Use of slang toponyms in Helsinki. I: Eigennamen in der gesprochenen Sprache. Eds. N. Pepin & E. De Stefani. Tübingen. S. 101–125.
- 2012: Place names and identities. The uses of names of Helsinki. I: Names and Identities. Ed. by Botolv Helleland, Christian-Emil Ore & Solveig Wikstrøm. Oslo. (Oslo Studies in Language 4 (2).) S. 7–15.  
<https://www.journals.uio.no/public/journals/1/images/osla-4-2.pdf>
- Johansson, Carina, 2007: I gatuplanet. Namnbrukarperspektiv på gatunamn i Stockholm. Uppsala. (Namn och samhälle 20.)
- Jørgensen, Bent, 2002: Urban Toponymy in Denmark and Scandinavia. I: Onoma. Journal of the International Council of Onomastic Sciences 37. S. 165–179.
- Löfdahl, Maria & Wenner, Lena, 2010: Angered – en stadsdel och ett språk i förändring. I: Namn – en spegel av samhället förr och nu. Red.: Staffan Nyström. Stockholm. (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 41.). S. 52–72.
- Myers, Garth A., 2009: Naming and placing the other. Power and the urban landscape in Zanzibar. I: Critical toponymies. The contested politics of place naming. Ed. by Lawrence D. Berg & Jani Voulteenaho. Farnham, England. (Re-materialising cultural geography.) S. 85–100.

- Nyström, Staffan, 2012: Ortbinamn. I: Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk. Handlingar från NORNA:s 40:e symposium i Älvkarleö, Uppland, 29/9–1/10 2010. Red. av Staffan Nyström (huvudred.), Eva Brylla, Katharina Leibring, Lennart Ryman & Per Vikstrand. Uppsala. (NORNA-rapporter 88.) S. 179–182.
- Stähle, Carl Ivar, 1979/80: *Kungsan*, *Fiskis* och *Stegan*. Ord på *-an* och *-is* i stockholmskan – och en Bellmansstrof. I: Nysvenska studier 59/60. S. 362–384.
- Svenskt ortnamnslexikon. Utarbetat inom Språk- och folkminnesinstitutet och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Red.: Mats Wahlberg. 2003. Uppsala.
- Wahlberg, Mats, 1994: Ortnamnen i Uppsala län 5:1. Uppsala kommun. Uppsalas gatunamn. Uppsala.

**Elektronisk källa:**

[http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Externt/Dokument/Om\\_kommunen/Omradesfakta/Gottsunda.pdf](http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Externt/Dokument/Om_kommunen/Omradesfakta/Gottsunda.pdf). [Uppsala kommuns webbplats för områdesfakta (Gottsunda); tillgänglig 2013-08-21].

**Övrig litteratur som användes i kursen:**

- Azaryahu, Maoz, 2009: Naming the past. The significance of commemorative street names. I: Critical toponymies. The contested politics of place naming. Ed. by Lawrence D. Berg & Jani Vuolteenaho. Farnham, England. (Re-materialising cultural geography.) S. 53–70.
- Nyström, Staffan, 2007 a: Anna Lindhs Plats. Historien om ett namn i Stockholm och ett misskrediterat namnelement. I: OUÅ. S. 71–86.
- 2007 b: Städernas namnmiljöer i ett mångkulturellt perspektiv. I: Namn och mångkultur – flerspråkiga miljöer och kulturella influenser. Föredrag vid Ort-namnssällskapet i Uppsala 70-års-symposium 21–22 oktober 2006. Utgivna av Ort-namnssällskapet i Uppsala i samarbete med Institutet för språk och folkminnen. Red. av Katharina Leibring, Staffan Nyström och Mats Wahlberg. Uppsala. S. 65–74.
- Pires, Matthew, 2010: Investigating non-universal popular urban toponyms: Birmingham's *Pigeon Park*. I: *Onoma* 42 (2007). S. 131–154.
- Viljamaa-Laakso, Marja, 2008: No Logo – from the thematic year of local names to the geography of the market. I: Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences. Uppsala 19–24 August 2002. 4. Ed.: Eva Brylla & Mats Wahlberg in collaboration with Dieter Kremer & Botolv Helleland. S. 411–420.
- Vuolteenaho, Jani & Berg, Lawrence D., 2009: Towards critical toponymies. I: Critical toponymies. The contested politics of place naming. Ed. by Lawrence D. Berg & Jani Vuolteenaho. Farnham, England. (Re-materialising cultural geography.) S. 1–18.
- Ågren, Henrik, 1999. Gatunamn och platskänsla i Uppsala. Uppsala.



## Summary

### Alternative and unofficial place-names in Uppsala – three short studies

*By Marcus Axelsson, Karin Hagren Idevall, Mikael Kalm, Staffan Nyström, Alexandra Petrulevich and Anna Sahlée*

In autumn 2012, an onomastics course for PhD students was arranged at Uppsala University. It was led by Staffan Nyström, under the heading ‘Alternative and unofficial place-names of the city’. The course comprised both required reading, which explored various urban name environments in Sweden and around the world (all the titles are included in the list of references for this article), and practical fieldwork involving the collection and documentation of place-names and name usage in various Uppsala settings. Three field studies were conducted by the participants and presented both orally and in written reports. Study 1 was concerned with the district of Gottsunda (alternative names for which include *Brottsunda* ‘Crime-sunda’, *G-sunda*, *Ghettot* ‘The Ghetto’ and *The Hoods*); Study 2 dealt with a park called Kapellgårdesparken and its many names for playgrounds (*Blågården* ‘The Blue Yard’, *Lekparken* ‘The Playground’), playground equipment (*Hängmatta* ‘Hammock’, *Korvgungan* ‘The Sausage Swing’, *Långa krokodilen* ‘The Long Crocodile’, *Spindelnätet* ‘The Spider’s Web’), and for the park itself and its various parts (*Fjärilsparken* ‘The Butterfly Park’, *Linbaneparken* ‘The Ropeway Park’, *Parken bakom dagiset* ‘The Park behind the Day Nursery’, *Stora parken* ‘The Big Park’); and Study 3 examined the names of a group of ‘weather streets’ (e.g. *Regngatan* ‘Rain Street’ and *Molngatan* ‘Cloud Street’, or *Regn* and *Moln* for short) and other areas (e.g. *Fyra mackar* ‘Four Filling Stations’) in the Gränby district of the city. This article presents the post-graduate students’ three reports, edited, tied together and provided with an introduction and a conclusion by Staffan Nyström.



# Förkortningar

- a.a. = anförda arbete  
 ANF = Arkiv för nordisk filologi  
 APhS = Acta Philologica Scandinavica  
 a.st. = anförda ställe  
 bek = beskrivning till ekonomisk karta  
 BNF = Beiträge zur Namenforschung  
 DAG = Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg, SOFI  
 DAL = Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, SOFI  
 DAUM = Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå, SOFI  
 db = dombok  
 DD = Diplomatarium Danicum  
 DDal = Diplomatarium Dalecarlicum  
 DGP = Danmarks gamle Personnavne  
 DMS = Det medeltida Sverige  
 DN = Diplomatarium Norvegicum  
 DRA = Rigsarkivet, Köpenhamn  
 DS = Danmarks Stednavne  
 ek = ekonomisk karta  
 EPNS = English Place-Name Society  
 FMU = Finlands medeltidsurkunder  
 G = Generalstabens karta över Sverige  
 GFR = Konung Gustaf den förstes registratur  
 glk = geologisk karta  
 hd = härad  
 HT = Historisk tidskrift  
 ib. = ibidem (på samma ställe)  
 jb = jordebok  
 jr = jordregister  
 KA = Kammararkivet (i SRA), Stockholm  
 kb = kyrkbok  
 KB = Kungliga biblioteket, Stockholm  
 KL = Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid  
 KrA = Krigsarkivet, Stockholm  
 LB = M. Lundgren, E. Brate & H. Lind, Svenska personnamn från medeltiden (SvLm 10:6–7)  
 Lind = E. H. Lind, Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden (1905–15)  
 Lind = E. H. Lind, Norsk-isländska personnamn från medeltiden (1920–21)  
 Lind = E. H. Lind, Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden. Supplementband (1931)  
 LMV = Forskningsarkivet vid Lantmäteriverket, Gävle  
 LSB = Stifts- och landsbiblioteket i Linköping  
 LSBp = pergamentsbrev i LSB  
 LUB = Lunds universitetsbibliotek  
 ml = mantalslängd  
 mtl = mantal  
 NE = O. Rygh, Norske Elvenavne  
 NG = O. Rygh, Norske Gaardnavne  
 NoB = Namn och bygd  
 NPL = K. Kruken & O. Stemshaug, Norsk personnamnleksikon (2. utg., 1995)  
 NRA = Riksarkivet, Oslo  
 NRL = L. Peterson, Nordiskt runnamnslexikon  
 NS = Nysvenska studier  
 NSL = Norsk stadnamnleksikon. Red. av J. Sandnes & O. Stemshaug (4. utg., 1997)  
 OAU = Ortnamnsarkivet i Uppsala, SOFI  
 OAUjb = excerpter i OAU ur kameralt material i KA  
 ODS = Ordbog over det danske Sprog  
 OGB = Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län  
 or. = original  
 OSD = Ordbok över Sveriges dialekter  
 OSDs = OSD:s samlingar, SOFI, Uppsala  
 OUN = Ortnamnssällskapet i Uppsala. Namnspalten i UNT  
 OUÅ = Ortnamnssällskapets i Uppsala årskrift  
 raä+nr = nummer i fornminnesregistret, RAÄ  
 RAÄ = Riksantikvarieämbetet, Stockholm  
 RGA = Reallexikon der germanischen Altertumskunde (2. Aufl., 1973–2007)  
 SAOB = Ordbok över svenska språket utg. av Svenska akademien  
 SaoS = Saga och sed  
 SAS = Studia anthroponymica Scandinavica  
 SD = Svenskt diplomatarium  
 SDns = Svenskt diplomatarium [ny serie] från och med år 1401  
 Sdw = K. F. Söderwall, Ordbok öfver svenska medeltids-språket  
 Sdw = Ordbok öfver svenska medeltids-språket. Supplement  
 skg = skeppslag  
 SkO = Skånes ortnamn  
 SMP = Sveriges medeltida personnamn  
 SMPs = SMP:s samlingar, SOFI, Uppsala

SMR = Svenska medeltidsregister 1434–1441	SOÅ = Sydsvenska ortnamnsällskapets årsskrift
sn = socken	SOÄ = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Älvsborgs län
SNF = Studier i nordisk filologi	SOÖg = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Östergötlands län
SOB = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Blekinge län	SRA = Riksarkivet, Stockholm
SOD = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Dalarnas län	SRAp = pergamentsbrev i SRA
SOFI = Institutet för språk och folkminnen	SRApp = pappersbrev i SRA
SOH = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Hallands län	SRP = Svenska Riks-Archivets pergamentsbrev
SOJä = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jämtlands län	StO = B. Jørgensen, Stednavneordbog (2. udg., 1994)
SOJö = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jönköpings län	SvLm = Svenska landsmål och svenskt folkliv
SOKo = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Kopparbergs län	T = Topografisk karta över Sverige (Terrängkartan)
SOL = Svenskt ortnamnslexikon. Red.: M. Wahlberg (2003)	tg = tingslag
SoS = Språk och stil	tl = tiondelängd
SOSk = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Skaraborgs län	u.d. = utan datum
SOU = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Uppsala län	u.o. = utan ort
SOV = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Värmlands län	ULMA = Dialekt och folkminnesarkivet i Uppsala, SOFI
SoVm = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Västmanlands län	UUB = Uppsala universitetsbibliotek
SoVn = Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Västernorrlands län	UUBp = pergamentsbrev i UUB
	UUBpp = pappersbrev i UUB
	u.å. = utan år
	vid. = vidimation
	ÖNON = Övre Norrlands ortnamn. Ortnamnen i Norrbottens län
	ÖNOV = Övre Norrlands ortnamn. Ortnamnen i Västerbottens län